

Total No. of Questions : 31]

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

HISTORY

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 025/C ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।
- (v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ 4 ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ (ਓ, ਅ, ਦ, ਸ) ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
- (vi) ਭਾਗ-ਓ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (vii) ਭਾਗ-ਅ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 35-40 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (viii) ਭਾਗ-ਦ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 100-150 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ ।
- (ix) ਭਾਗ-ਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਕਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੁੱਲ 15 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । 10 ਅੰਕ 5 ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤੇ 5 ਅੰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਣਗੇ (20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) । ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ 100% ਆਂਤਰਿਕ ਛੋਟ ਹੋਵੇਗੀ ।
- (x) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ-ਓ

(1×10=10)

ਇੱਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. 'ਜੋਗਲਾਮ' ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਗਦਾਦ ਵਿਖੇ ਕਿਸ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ?
 3. 'ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ?
- ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ :
4. ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਸੀ ।
 5. 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ' ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ?
 6. ਚੋਧਰੀ ਮੱਸਾ ਰੰਗੜ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੋਧਰੀ ਸੀ ?
- ਸਹੀ/ਗਲਤ ਲਿਖੋ :
7. ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਚਿਸ਼ਤੀ ਸਿਲਸਲਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ।
 8. ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੌਢੀ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ ।

025/C-SS

[Turn over]

9. ਜਸਵੰਤ ਰਾਓ ਹੋਲਕਰ 1805 ਈ. ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਸੀ।

ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਉੱਤਰ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

10. ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
(ੳ) 1848ਈ. (ਅ) 1849ਈ. (ੲ) 1965ਈ. (ਸ) 1845ਈ.

ਭਾਗ-ਅ

(3×10=30)

11. ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।
12. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ। ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
13. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ।
14. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ 'ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਬਾਬਾ' ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
15. ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸਨ ?
16. ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸਨ ?
17. ਮੁਗਲਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ?
18. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
19. ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
20. ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ ਨਿਆਂ ਸੰਗਤ ਸੀ ? ਕਿਉਂ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ-ੲ

(5×7=35)

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

21. 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
22. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ?
23. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਸਨ ?
24. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।
25. ਗੁਰੂ ਜੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
26. ਬੰਦੀ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
27. ਮੁਗਲਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।
28. ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਹਮਲੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
29. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਧੀ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਸੀ ?
30. ਦੂਸਰੇ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ-ਸ

(10+5=15)

31. (ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ। 10
(ਅ) ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ (20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰੋ। 5
- ਜਾਂ
(ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪੰਜ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ। 10
(ਅ) ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ (20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰੋ। 5
- (ਕੇਵਲ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 31 ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਰਨਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)
(ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਨ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਕ ? ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਦਿਉ। 10
(ਅ) 'ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ' 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 5

ज्ञां

(ॐ) सिध भिसल, दे मैगठन उे नैट लिधे ।

10

(अ) भगवान् रठनीड सिध दे मैनिव पृषप उे नैट लिधे ।

5

(Hindi Version)

नोट : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 025/C अवश्य लिखें।

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।

(iv) सारे भाग ज़रूरी हैं।

(v) प्रश्न पत्र 4 भागों (क, ख, ग, घ) में बांटा गया है।

(vi) भाग-क में 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है।

(vii) भाग-ख में 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक प्रश्न 3 अंक का होगा। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 35-40 शब्दों में दें।

(viii) भाग-ग में 10 प्रश्न होंगे। विद्यार्थी कोई सात प्रश्नों का उत्तर दे सकता है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 100-150 शब्दों में दें। प्रत्येक प्रश्न 5 अंक का है।

(ix) भाग-घ में एक प्रश्न होगा जो नक्शे से सम्बन्धित होगा। कुल 15 अंक होंगे। 10 अंक 5 स्थान दिखाने के लिए और 5 अंक उन स्थानों की व्याख्या करने के होंगे (20-25 शब्दों में)। नक्शे में 100% आन्तरिक छूट होगी।

(x) पंजाब का मानचित्र उत्तर-पुस्तिका के साथ नत्थी कीजिए।

भाग-क

(1×10=10)

एक दो शब्दों वाले प्रश्न :

1. 'जंगनामा' पुस्तक की रचना किसने की ?
2. श्री गुरु नानक देव जी बगदाद में किस शोध को मिले ?
3. 'चार लावा' का उच्चारण कौन से सिक्ख गुरु साहिब ने किया ?

खाली स्थान भरें :

4. जहाँगीर की मृत्यु के बाद मुगल बादशाह बना।
5. 'कृष्ण अवतार' साहित्य की रचना ने की थी।
6. 'चौधरी मस्सा रंगड़' गाँव का चौधरी था।

सही/गलत लिखें :

7. मुगल काल में चिश्ती सिलसिला बहुत प्रसिद्ध था।
8. निशानवालिया मिसल का संस्थापक हमीर सिंह था।
9. जसवंत राव होलकर 1805 ई. में पंजाब आया था।

बहुभांती उत्तर वाला प्रश्न :

10. गवर्नर जनरल लॉर्ड हार्डिंग ने सिक्खों के साथ युद्ध की घोषणा कब की ?
(क) 1848 ई. (ख) 1849 ई. (ग) 1965 ई. (घ) 1845 ई.

भाग-ख

(3×10=30)

11. किन्हीं तीन जन्म साखियों के बारे में चर्चा करें।
12. श्री गुरु नानक देव जी एक महान कवि और संगीतकार थे। व्याख्या करें।
13. सिक्ख धर्म के विकास में गुरु अर्जन देव जी के तीन मुख्य कार्य बतायें।

025/C-SS

[Turn over

14. गुरु हरिगोबिन्द जी को 'बन्दी छोड़ बाबा' क्यों कहा जाता है ?
15. खालसा पंथ की स्थापना के तीन मुख्य कारण क्या थे ?
16. दल खालसा की स्थापना के तीन मुख्य कारण क्या थे ?
17. मुगलों के अधीन पंजाब में शिक्षा के क्या प्रबन्ध थे ?
18. नवाब कपूर सिंह के ऊपर संक्षिप्त नोट लिखें।
19. सरदार हरी सिंह नलवा के ऊपर संक्षिप्त नोट लिखें।
20. क्या पंजाब का संयोजन न्याय संगत था ? कारण बतायें।

नोट : कोई सात प्रश्न करें।

भाग-ग

(5×7=35)

21. 'आदि ग्रंथ' साहिब के ऊपर नोट लिखें।
22. श्री गुरु नानक देव जी ने कौन से धार्मिक विश्वासों और व्यवहारों का खण्डन किया ?
23. गुरु अर्जन देव जी की शहीदी के पाँच मुख्य कारण क्या थे ?
24. गुरु हरिकृष्ण जी के बारे में विस्तारपूर्वक वर्णन करें।
25. गुरु गोबिन्द सिंह जी की साहित्यिक गतिविधियों के बारे में आप क्या जानते हैं ?
26. बंदई खालसा और तत्त खालसा से क्या भाव है ? चर्चा करें।
27. मुगलकालीन पंजाब की आर्थिक हालत के ऊपर प्रकाश डालें।
28. अहमद शाह अब्दाली के छठे हमले का वर्णन कीजिए।
29. अमृतसर की सन्धि का क्या महत्व था ?
30. दूसरे ऐंग्लो सिक्ख युद्ध के कोई पाँच प्रभाव बतायें।

भाग-घ

31. (क) दिये गये पंजाब के मानचित्र में बंदा सिंह बहादुर के सैनिक कारनामों के पाँच स्थान दिखायें। (10+5=15)
- (ख) दिखाये गये स्थानों की (20-25 शब्दों में) व्याख्या भी करें। 10
- अथवा 5
- (क) दिये गये पंजाब के मानचित्र में पहले ऐंग्लो सिक्ख युद्ध के पाँच स्थान दिखायें। 10
- (ख) दिखाये गये स्थानों की (20-25 शब्दों में) व्याख्या भी करें। 5
- (केवल नेत्रहीन विद्यार्थियों के लिए प्रश्न नं. 31 के स्थान पर करने योग्य प्रश्न)
- (क) श्री गुरु नानक देव जी एक क्रान्तिकारी थे या सुधारक ? अपने पक्ष में तर्क दें। 10
- (ख) चन्दू शाह पर एक संक्षिप्त नोट लिखें। 5
- अथवा
- (क) सिक्ख मिसलों के संगठन पर एक नोट लिखें। 10
- (ख) महाराजा रणजीत सिंह के सैनिक प्रबन्ध पर नोट लिखें। 5

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code / paper-code 025/C in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialied as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.

025/C-SS

- (iv) **All Parts are compulsory.**
- (v) **Question paper will comprise of 4 Parts A, B, C and D.**
- (vi) **Part-A comprises of 10 questions. All questions carry 1 mark.**
- (vii) **Part-B comprises of 10 questions. All questions carry 3 marks. Answer to each question should be in about 35-40 words.**
- (viii) **Part-C comprises of 10 questions. All questions carry 5 marks. Attempt any 7 questions. Answer to each question should be in about 100-150 words.**
- (ix) **Part-D There will be one question of map that carries 15 marks (10 marks for showing 5 places and 5 marks for explanation of those places to be written in 20 to 25 words) with 100% internal choice.**
- (x) **Attach the map of Punjab with the answer-book.**

Part-A

(1×10=10)

One or two words questions :

1. Who wrote the book 'Jangnama' ?
2. Shri Guru Nanak Dev ji met with which Sheikh at Baghdad ?
3. Which Guru Sahib started 'Char Lavan' ?

Fill the blanks :

4. After the death of Jahangir, the became the Mughal Emperor.
5. The literature 'Krishan Avtar' was compiled by
6. Chaudhary Massa Rangar was the Chaudhary of village.

Write True/False :

7. Chisti Silsila was very famous in mughal time.
8. Hameer Singh was the founder of Nishanwalia Misl.
9. Jaswant Rao Holkar came to Punjab in 1805 A.D.

Multiple Choice Question :

10. When did Governor General Lord Harding declared the war against the Sikhs ?
(a) 1848 A.D. (b) 1849 A.D. (c) 1965 A.D. (d) 1845 A.D.

Part-B

(3×10=30)

11. Explain any three 'Janam Sakhis'.
12. Guru Nanak Dev ji was a great poet and musician. Explain.
13. Describe three major contributions of Guru Arjan Dev ji in the development of Sikhism ?
14. Why is Guru Hargobind ji known as Bandi Chhor Baba ?
15. What were the three main causes of the creation of Khalsa ?
16. What were the three main causes of the establishment of Dal Khalsa ?
17. What was the arrangement of education in Punjab under the mughals ?

18. Write a brief note on Nawab Kapoor Singh.
19. Write a short note on Hari Singh Nalwa.
20. Was the annexation of Punjab Justified ? Give reasons.

Part-C

(5×7=35)

Note : Do any seven questions.

21. Write a note on 'Adi Granth Sahib'.
22. Which religious beliefs and conventions were condemned by Guru Nanak Dev ji ?
23. What were the five main causes of the martyrdom of Guru Arjun Dev ji ?
24. What do you know about 'Guru Har Krishan ji' ? Write in detail.
25. Explain the literary activities of Guru Gobind Singh ji.
26. What do you mean by 'Bandai Khalsa' and 'Tat-Khalsa' ? Explain.
27. Throw light on the economic condition of Punjab under the Mughal rule.
28. Explain the sixth invasion of Ahmed Shah Abdali.
29. What was the importance of the Treaty of Amritsar ?
30. What were the five results of the Second Anglo Sikh War ?

Part-D

(10+5=15)

31. (a) On the given outline map of Punjab show the five battle places of Banda Singh Bahadur. 10
(b) Explain these battle places in about 20-25 words. 5
or
(a) On the given outline map of Punjab show the five battle places of First Anglo Sikh War. 10
(b) Explain the battle places in 20-25 words. 5
(For Blind candidates only in lieu of Question No. 31)
(a) Guru Nanak Dev ji was revolutionary or reformer ? Explain. 10
(b) Write a short note on Chandu Shah. 5
or
(a) Write a note on the Organisation of Sikh Misl. 10
(b) Write a note on Military System of Maharaja Ranjit Singh. 5